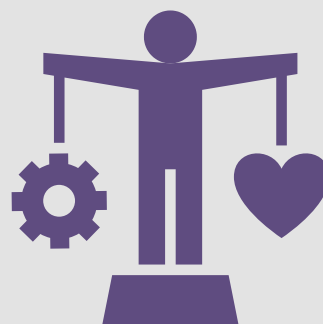

MUSIKPOLITISKT PROGRAM

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
1. Musikens och musikernas roll i samhället.....	4
2. De sociala trygghetssystemen	7
3. Arbetsmarknaden för musiker.....	10
3.1 Livespelningar	10
3.2 Upphovsrätt och närstående rättigheter	11
4. Offentliga satsningar på musik	16
5. Jämställdhet och diskriminering.....	19
6. Arbetsmiljö och trygghet på jobbet.....	22

Inledning

Musikerförbundet representerar Sveriges professionella musiker, artister och stagehands. Vi vet att musiker tillför mycket till det svenska samhället, och ska därmed självklart ha rätt till en trygg vardag, arbetsmiljö och även få ta del av det ekonomiska värde vi skapar.

Musikbranschens struktur gör att arbetssituationen i de flesta fall inte påminner om den generella struktur som arbetsmarknaden har. Musiker är egenföretagare, frilansare, anställda eller en kombination av dessa. Det gör att dagens trygghetssystem inte är anpassade till vår bransch eftersom dagens system bygger på traditionella anställningar. Därför behöver systemen anpassas och uppdateras för att skapa samma trygga situation för samtliga inom kulturens ekosystem.

Musikers arbetsplatser kan variera från dag till dag vilket gör att arbetsmiljön riskerar att variera om inte samma riktlinjer och krav gäller för samtliga arrangörer. I arbetsmiljöarbetet ingår också att säkra en trygg arbetssituation oavsett vem du är. Musikbranschen behöver skyndsamt förbättra sin representation och sitt antidiskrimineringsarbete. Det gäller både organisationer, institutioner och bolag.

Musiker verkar mitt i den snabba digitala utvecklingen. Ersättningsmodellerna inom detta område behöver ständigt bevakas och regleras i linje med samtiden.

I detta musikpolitiska program lyfter vi fram de utvecklingsområden som är viktigast just nu för yrkesverksamma musiker. Programmet uppdateras årligen och ska ge politiker och opinionsbildare en större inblick i musikernas verklighet och dess utmaningar.

Vi uppmanar beslutsfattare att prioritera uppgiften att stärka och lyfta musikbranschen med hjälp av våra skarpa förslag.

1. Musikens och musikernas roll i samhället

Bakgrund:

Sverige är en av världens främsta musikexportländer och EU:s enda nettoexportör av musik. År 2024 uppgick branschens samlade värde – inklusive upphovsrätt, inspelad musik och livemusik, nationellt och internationellt – till 17,2 miljarder kronor. Trots detta betalade staten endast ut 4,1 miljoner kronor till Export Music Sweden, vilket motsvarar en dryg promille av de intäkter som genererades via Stim året innan, eller cirka 39 öre per invånare. Sverige ligger därmed efter övriga Norden i exportfrämjande satsningar, trots att ökade investeringar internationellt driver tillväxt.

Musikens värde är dock mycket större än ekonomin. Forskning visar att den stärker lärande, hälsa och delaktighet. När grundskola, studieförbund och folkhögskolor haft goda resurser har det gynnat både återväxt och samhälle.

Samhällets långsiktiga kultursatsningar har skapat många musikunder. Det handlar om barn och unga som genom musiken har hittat sin trygga plats för att kunna utvecklas som människor och ta sig an världen, om hur nya spännande musikaliska uttryck har skapats som omkullkastat musikhistoriens regler och om stora artister som ABBA, Roxette, Avicii och Zara Larsson, som satt Sverige på världskartan.

Som publik och musikkonsument kan du få en uppfattning av att en musikers arbete mest går ut på att göra inspelningar och stå på scen, men att arbeta som musiker innebär ett omfattande och ofta osynligt arbete utanför scenen och på inspelningen, i form av övning, komposition, repetition, resor, administration, finansieringsansökningar och marknadsföring.

Problembild:

Under många år har kulturbudgetens andel av hela statsbudgeten stadigt minskat. Dels på grund av neddragningar, dels på grund av att anslagen inte har räknats upp i takt med inflation och index.

Minskade kulturanslag skapar ekonomisk otrygghet och gör att färre vågar satsa på musikeryrket. Det leder till färre konserter (arbetstillfällen och mötesplatser) och ett mer homogent musikliv – med konsekvenser för både folkhälsa, samhällsgemenskap och konstnärlig förnyelse.

Sett till hur viktigt ett rikt och levande kulturliv är för ett välfärdssamhälle, så är de offentliga investeringarna små. Andelen av statsbudgeten (0,62 procent för 2026) är till exempel den lägsta på 26 år. Frågan är varför en så viktig del av en fungerande välfärd tillika en framgångsrik exportnäring får så begränsat stöd – och om Sverige har råd att inte satsa mer.

När ekonomin krymper tvingas många musiker ta andra jobb för att klara sin försörjning. Det minskar tiden för fördjupning, fortbildning och konstnärlig utveckling. Utrymmet att experimentera, utmana publiken och genomföra projekt som inte ger snabb ekonomisk avkastning försvinner.

Resultatet blir ett mer kortsiktigt och mindre nyskapande kulturliv. Samtidigt hårdnar konkurrensen. Musiker konkurrerar idag med AI som kan producera miljontals låtar varje vecka. Parallellt nedprioriteras musikutbildning i skolan och resurserna till studieförbund, kulturskolor och folkhögskolor har de senaste åren skurits ner.

Konsekvenserna är tydliga: en yrkeskår där många tjänar långt under medelinkomst och saknar ekonomisk trygghet vid sjukdom eller föräldraskap. Ett samhälle där färre får möjlighet att utveckla sin

kreativitet eller uppleva levande musik. Och en nationell ekonomi som riskerar att förlora den styrka som musikexporten länge har bidragit med.

Önskvärt läge:

Musikerförbundet vill se beslutsfattare som förstår att ett starkt och offentligt finansierat musikliv där politiken håller armlängdsavstånd inte är en lyx – utan en förutsättning för ett fungerande välfärdssamhälle. För att garantera detta behöver musik vara en självklar del av uppväxten, skolan och civilsamhället. Musiken skapar mening och gemenskap. Den utmanar normer, stärker yttrandefriheten och håller det fria tänkandet levande. Vi vill att skolplanerna öppnas upp för återinförandet av mer undervisning i estetiska ämnen.

Ett exempel som visar vägen är Piteå, där konserthuset Studio Acusticum tillsammans med ett tjugotal lokala företag driver initiativet FriskvårdPlus, som gör det möjligt för anställda att använda sitt friskvårdsbidrag till kulturupplevelser som konserter och teater. Skatteverket har ännu inte ändrat sina regler för att formellt godkänna kulturupplevelser som skattefri friskvård, men initiativet har väckt en nationell debatt om att bredda synen på vad som räknas som hälsofrämjande. Musikerförbundet vill se att fler kommuner och arbetsgivare tar efter, och att regelverket ändras så att musik- och kulturupplevelser kan inkluderas i det skattefria friskvårdsbidraget på samma villkor som fysisk träning.

För att detta ska vara möjligt måste musikeryrket vara ett reellt och tryggt val, oavsett kön, bakgrund eller ekonomi. Trygghetssystemen måste inkludera även kulturarbetare, och företagsklimatet måste omfatta dem som verkar inom musiken.

Musikerförbundet vill se att exportstödet höjs till 10 miljoner kronor per år, motsvarande cirka 0,3 procent av de skatteintäkter som Stim-anslutna låtskrivare genererar.

Kort sagt: vi vill ha en musikpolitik som fortsätter att göra Sverige starkt – ekonomiskt, socialt och demokratiskt – och beslutsfattare som behandlar musiken som den samhällsbärande kraft den är.

Musikerförbundet kräver att

- Skolplanerna för grundskola och gymnasium öppnas upp för återinförandet av både mer obligatorisk och frivillig undervisning i estetiska ämnen.
- Minst 10 miljoner kronor per år i offentligt stöd ska gå till musikexport.
- Principen om armlängds avstånd mellan politik och kulturskapare värnas.
- Skatteverkets regelverk för friskvårdsbidraget ses över så att musik- och kulturupplevelser kan inkluderas, i linje med initiativ som Piteås FriskvårdPlus.

Källor

Musiksverige

- Den svenska musikbranschen i siffror 2009–2024 (oktober 2025) – branschens samlade intäkter 17,2 miljarder kronor 2024

Stim

- Svensk musikexport slår rekord – hundratals låtskrivare tjänar miljoner, rapport av Will Page (juni 2025) – statens exportstöd 4,1 miljoner kronor per år, cirka 39 öre per invånare
- Rekordår för Stim – 2,9 miljarder kronor till musikskaparna (maj 2025)

Dagens PS

- "Sveriges mest lönsamma export – utan statlig plan", Viggo Cavling, 2025-06-25

Myndigheten för kulturanalys

- Statens utgifter för kultur 2024 (maj 2025), bilaga 3 – kulturutgifternas andel av statsbudgeten 1997–2024

Magasin K

- "Kulturbudgeten 2026 – nu lägsta andelen sedan 2000", 2025-09-22 – 0,62 procent av statsbudgeten

Studio Acusticum / Piteå Science Park

- FriskvårdPlus (studioacusticum.se/friskvardplus) samt "Kultur blir friskvård – Piteå först i Sverige" (piteasciencepark.se)

SVT Nyheter

- "Här blir Piteå unika med kultur som friskvård", 2025-11-07 (inkl. Skatteverkets kommentar om gällande regelverk)

2. De sociala trygghetssystemen

Bakgrund:

Kulturarbetarna har ett lika långt och produktivt arbetsliv som andra yrkesgrupper. Från våra löner dras skatt, vilket är ett viktigt bidrag till finansieringen av de allmänna trygghetssystemen. För oss är det därför också en självklarhet att kulturarbetare ska få ta del av de trygghetssystem som samhället erbjuder.

Musikers arbetssituation är på flera sätt unik, och villkoren skiljer sig ofta från den traditionella anställning som dagens trygghetssystem är baserade på. Även arbetstiderna ser annorlunda ut, vilket påverkar möjligheten att nyttja trygghetssystemen. Musikerförbundets medlemmar verkar ofta inom den så kallade gigeekonomin, en rörlig arbetsmarknad där fasta anställningar är ovanliga och arbetsgivare förutsätter att musikerna fakturerar för att få ut sin arbetsersättning. Många musiker och artister saknar därför normala anställningar och tvingas i stället driva eget företag. Många är också så kallade kombinatorer som kombinerar korta anställningar med att driva enskild firma. De sorterar därmed in under gruppen atypiska anställningar – en grupp som har svårt att få stöd på ett likvärdigt sätt som de med mer normala anställningar. Under covid-19-pandemin blev det extra tydligt hur frilansande musiker och artister har svårt att få tillgång till de sociala trygghetssystemen.

Problembild:

När musiker och artister behöver hjälp av det sociala skyddsnätet i form av a-kassa, sjukersättning, föräldrapenning eller liknande, stöter de ofta på hinder. Arbetade timmar är ofta svåra att definiera och rapportera, eftersom mycket tid ägnas åt förberedelsearbete inför ett framträdande eller annat jobb – till exempel komposition eller repetition, som inte sällan sker i hemmet. En musiker med F-skattsedel som åker på turné en del av året har problem att kvalificera sig för a-kassa eller sociala försäkringar utifrån dagens regelverk.

När dagarna med a-kassa är förbrukade hänvisas arbetslösa till Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program, jobb- och utvecklingsgarantin. Vi ser att även denna åtgärd omfattas av ett regelverk som inte hängt med i utvecklingen och behöver, likt a-kassan, förändras för att fungera som ett relevant stöd på musikernas arbetsmarknad. En musiker som via sociala medier informerar om en kommande spelning riskerar exempelvis att bedömas ha arbetat, eller anses tillräckligt frisk för att arbeta, och därmed bli av med rätten till ersättning. Möjligheten till barnomsorg är ett problematiskt område för yrkesverksamma inom kulturområdet, eftersom arbetstiderna ofta förläggs till de tider då publiken är ledig – kvällar och helger.

Många av våra medlemmar upplever att dagens sjukpenningssystem, och särskilt beräkningen av SGI, är svårt att förstå. Det är svårt att veta om man har rätt till sjukpenning och vilken nivå SGI:n ligger på den dag man blir sjuk. Detta leder till att många musiker och artister avstår från att ansöka om sjukpenning. Från Musikerförbundets sida märker vi också att det inte sällan blir fel när Försäkringskassan beräknar SGI, och att våra medlemmar därför upplever systemet som godtyckligt.

Dagens sjukpenningssystem ger inte den sociala trygghet som landets frilansande, yrkesverksamma musiker behöver. Vi har därför länge påpekat att sjukpenningssystemet behöver reformeras. Det är i dag relativt enkelt att räkna ut SGI för den som har en normal anställning. För våra medlemmar är det med nuvarande system i stället svårt, eftersom det krävs att man har ett arbete som kan antas pågå under minst sex månader i följd, eller är årligen återkommande, för att SGI ska kunna fastställas. Yrkesverksamma musiker och artister går ofta in och ut ur korta uppdrag och anställningar, och kan

lägga mycket tid och arbete på projekt där betalningen kommer långt senare i processen – exempelvis i form av royalt. Det gör att tröskeln för att kvalificera sig för sjukpenning ofta blir för hög för våra medlemmar. Dagens regelverk leder alltså till att många av våra medlemmar hamnar utanför det socialförsäkringssystem de själva finansierar genom skatt och sociala avgifter.

Många musiker lever även delvis på arbetsstipendium en del av året. Denna inkomst kan i dag inte räknas med som ersättningsgrund för a-kassa och SGI, trots att pengarna ofta används som en lön för att bedriva och utveckla den konstnärliga verksamheten.

Önskvärt läge:

För att även musiker ska kunna ta del av de trygghetssystem som samhället i dag erbjuder krävs en anpassning till musikers arbets- och anställningssituation. De sociala trygghetssystemen måste anpassas till musikers yrkesverksamhet, så att även deras arbetssituation och anställningsform representeras och omfattas av regelverken.

För att öka förutsägbarheten för frilansare och egenföretagare bör ersättningsmodellerna för musiker kunna fastställas utifrån en relevant och representativ historisk period, eftersom det ojämna inkomstflödet ligger i yrkets natur. Arbetsstipendium som avser levnadsomkostnader bör, i tillämpliga delar, kunna räknas med för att ge en mer verklighetstrogen beräkning.

Det är rimligt att alla inkomster där den enskilde har betalat skatt och sociala avgifter ska ingå i de sammanräknade inkomsterna. Den som har bidragit till finansieringen av socialförsäkringssystemet bör också rimligen vara skyddad av det.

Ett exempel på en bra åtgärd är Musikalliansen, ett aktiebolag med statligt stöd från Kulturdepartementet via Statens kulturråd. Musikalliansen anställer musiker för att skapa trygghet och stabilitet mellan uppdrag och anställningar. Vi vill att mer medel tillförs så att fler musiker kan ges den möjligheten. I dag finns alliansmodellen inom musik, teater och dans.

För att omfatta samtliga inom kulturområdet behöver Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska åtgärder anpassas och ses över, så att arbetsmarknaden som kulturen representerar inkluderas.

För att möjliggöra samma trygghet för musiker måste även barnomsorgen utvecklas. Det måste finnas möjlighet till barnomsorg på kvällar och helger för att möta de behov som finns.

Musikerförbundet kräver att

- Samtliga ersättningsmodeller fastställs utifrån relevanta och representativa intjänandeperioder.
- Reglerna i a-kasssystemet anpassas till musikerkårens verklighet.
- A-kassans deltidserättningsperiod förlängs, så att den bättre följer de normala svängningarna i en musikers arbetsliv.
- Arbetsstipendium ska, till relevanta delar, kunna ligga till grund för bland annat SGI-beräkning och pensionsförmåner.
- Anslaget till Musikalliansen höjs, så att fler fritt verksamma musiker kan få trygghet trots yrkets utmaningar.
- Reglerna kring jobb- och utvecklingsgarantin anpassas till musikers verklighet.
- Rätten till barnomsorg på obekväm arbetstid införs i landets alla kommuner.
- Alla statliga stipendier ska ligga till grund för inkomstberäkning.

Källor

Försäkringskassan

- Fastställande av sjukpenninggrundande inkomst (SGI), rättsligt ställningstagande 2025:06 (FK 2025/019505, 25 kap. socialförsäkringsbalken)

Musikalliansen

- Om Musikalliansen (musikalliansen.se) – aktiebolag med statligt stöd från Kulturdepartementet via Statens kulturråd

Sveriges a-kassor

- "Nya deltidsregler i a-kassan – utförsäkrade kan ha rätt till mer ersättning" (2017) – 60-veckorsregeln för deltidsersättning

Arbetsförmedlingen

- Jobb- och utvecklingsgarantin (arbetsformedlingen.se)

3. Arbetsmarknaden för musiker

3.1 Livespelningar

Bakgrund:

Arbetsmarknaden för musiker i Sverige är splittrad. Konkurrensen om jobben är hård, anställningarna är osäkra, och villkoren skiljer sig mycket åt beroende på vilken typ av arrangör man spelar för. De flesta yrkesverksamma musiker är frilansare med F-skatt snarare än anställda, vilket gör dem till både konstnärer och egenföretagare. Konstnärsnämnden visar att inkomsterna från livespelningar ofta är oregelbundna och sällan räcker till för en trygg försörjning, vilket gör musikerns ekonomi sårbar för svängningar hos de arrangörer som anlitar dem.

Arbetsmarknaden formas i hög grad av vilka arrangörer som finns och hur de finansieras. I Sverige finns tre huvudsakliga typer av arrangörer:

- Ideella arrangörer, den största gruppen. Enligt branschorganisationen MAIS (Musikarrangörer i Samverkan) finns det omkring 1 000 sådana arrangörer i landet – ofta lokala föreningar som drivs ideellt. De är viktiga arbetsgivare för musiker, men har sällan en stabil ekonomi och är beroende av kommunala bidrag, tillfälliga projekt pengar och ideellt arbete.
- Offentliga arrangörer, till exempel konserthus, kulturhus och regionala scener. De finansieras med kommunala och regionala kulturmedel samt statliga medel via kultursamverkansmodellen. De kan oftast erbjuda musiker tryggare villkor, men står bara för en liten del av alla spelningar i landet.
- Kommersiella arrangörer, till exempel festivaler, klubbar, restauranger och eventbolag. De är viktiga arbetsgivare, men vad musiker får betalt varierar kraftigt beroende på hur mycket pengar arrangören får in genom biljetter, barförsäljning och sponsring.

Kulturrådet, den statliga myndighet som fördelar bidrag till kulturlivet, betalade år 2025 ut 39,2 miljoner kronor i bidrag till 192 musikarrangörer. Samtidigt konstaterar Kulturrådet att kostnaderna i branschen – för teknik, lokaler, personal och produktion – har ökat kraftigt, vilket gör det svårt för arrangörer att betala musiker rimliga gager. Det påverkar musikernas möjlighet att försörja sig direkt.

Konstnärsnämnden och Myndigheten för kulturanalys visar att musiker sällan lever på en enda inkomstkälla. Livespelningar är en viktig del av inkomsten, men räcker sällan ensamt. Många musiker kombinerar därför spelningar med undervisning, projektbidrag, inspelningsarbete, turnéer och andra uppdrag för att få ihop en rimlig årsinkomst.

Problembild:

Musiker med F-skatt befinner sig ofta i en arbetsrättslig gråzon, där arrangörer kan undvika det ansvar som en vanlig arbetsgivare har. Kulturrådet och Konstnärsnämnden visar att detta bidrar till låga ersättningar, osäkra villkor och hård konkurrens om uppdragen. Musiker förväntas ofta acceptera låg betalning för att komma in i branschen, vilket pressar ner priserna för alla – en osund spiral som drabbar hela yrkeskåren.

Det ideella arrangörsfältet är avgörande för att det ska finnas spelningar i hela landet, men är kraftigt underfinansierat. Kulturrådet beskriver att många arrangörer saknar pengar till teknik, lokaler och personal. Det leder till färre konserter och lägre ersättning till musikerna. När arrangörerna inte har ekonomiska marginaler är det musikerna som drabbas först.

Den kommersiella sektorn erbjuder fler spelningar, men är precis lika känslig för ökade kostnader. Restauranger och klubbar har ofta små marginaler och pressar gagera. Festivaler är beroende av sponsring och biljettförsäljning, vilket gör att ersättningsnivåerna varierar mycket från år till år. Många arrangörer av livemusik har dessutom mycket lite, eller inget, offentligt stöd att luta sig mot.

Konstnärsnämnden visar att musiker har svårt att nå en stabil årsinkomst. Inkomsterna från livespelningar är låga, oregelbundna och ofta under en rimlig nivå. Musiker vittnar om ekonomisk stress och otrygghet, och om att de tvingas tacka ja till spelningar med för låg betalning för att inte förlora kontakten med arrangörer de är beroende av.

Sammantaget riskerar musikbranschen att utvecklas till en låglönebransch, där allt färre kan försörja sig på sitt arbete. Musikerförbundets riksminitariff – en lägsta nivå för vad musiker ska få betalt – är därför ett viktigt verktyg för att motverka att gagera pressas ner, och för att säkerställa att musiker får en rimlig del av det värde de skapar.

Önskvärt läge:

Musikerförbundets riksminitariff anger den lägsta nivå på gage och annan ersättning som en musiker bör acceptera – oavsett om betalningen sker som lön eller faktura, och oavsett om arrangören har kollektivavtal eller inte. Tariffen är tänkt att fungera som en lägstanivå, på samma sätt som kollektivavtal sätter en lägstanivå i andra branscher. Målet är förstås att den faktiska ersättningen ska ligga betydligt högre än så.

När en arrangör tjänar mer pengar på livemusik bör musikerna och artisterna som skapar värdet också få en rättmätig del av det. När skattepengar används för att finansiera musik bör riksminitariffen gälla som norm. Kulturrådet prioriterar redan ansökningar där de arrangemang myndigheten finansierar följer tariffen – det borde gälla i hela den offentliga sektorn.

Musikerförbundet kräver att

- Riksminitariffen ska gälla i hela den offentliga kultursektorn.
- Musikskapare ska få en rimlig del av det värde som deras musik skapar
- Livemusiken stärks genom bättre förutsättningar och fler scener

3.2 Upphovsrätt och närstående rättigheter

Bakgrund:

För många musiker och musikskapare är ersättning från upphovsrätten och närstående rättigheter en viktig del av inkomsten. Upphovsrätten och de närstående rättigheterna ger den som skapat eller framfört ett verk – till exempel en låt eller en inspelning – rätt att bestämma över hur det används, och rätt att få betalt när det används. När musik spelas via streaming, radio, tv, film, reklam och andra digitala tjänster ska de som skapat och medverkat i musiken få en rimlig del av de pengar det genererar.

Digitaliseringen har gjort musik lättillgänglig och skapat stora ekonomiska värden. Men samtidigt har makten över distribution, data och ersättningsmodeller hamnat hos ett fåtal stora bolag och plattformar. Enskilda musiker och musikskapare har ofta liten möjlighet att påverka hur deras musik används och hur mycket de får betalt.

Streaming är i dag det vanligaste sättet att lyssna på inspelad musik. De flesta streamingtjänster använder en modell som kallas pro rata. Det innebär att alla pengar som lyssnarna betalar in – genom abonnemang och reklam – läggs i en gemensam pott, som sedan fördelas efter hur stor andel av alla lyssningar på plattformen som varje artist står för. Det gynnar stora, redan etablerade artister på stora

skivbolag. En enskild lyssnares betalning går alltså inte nödvändigtvis till de artister som just den personen faktiskt lyssnar på.

Ett alternativ kallas user centric, eller användarcentrerad ersättning. Där fördelas i stället varje lyssnares betalning direkt mellan de artister som just den personen har lyssnat på. Det skapar en tydligare och mer rättvis koppling mellan vad en lyssnare betalar och vilken musik hen faktiskt hör.

Den snabba utvecklingen av AI (artificiell intelligens) förändrar nu musikmarknaden ytterligare. AI kan vara ett bra verktyg för musiker i deras skapande. Men tekniken kan också tränas på stora mängder musik och inspelningar för att skapa helt ny AI-genererad musik – eller till och med imitera en specifik musikers eller artists röst och framförande, med eller utan tillstånd. Det väcker nya frågor om vem som ska ha kontroll, vem som ska ge tillstånd och vem som ska få betalt.

En särskild fråga gäller vad musiker får betalt när deras inspelningar streamas. När en musiker medverkar på en inspelning har hen ofta lämnat ifrån sig rättigheterna till exempelvis ett skivbolag, mot ett engångsarvode. Musikern har då liten eller ingen möjlighet att påverka vad hen får betalt i framtiden – trots att inspelningen kan fortsätta att streamas och ge intäkter i många år.

Mot den bakgrunden har det diskuterats om en så kallad oavvislig ersättningsrätt bör införas. Det skulle innebära en lagstadgad rätt för musikern att få betalt varje gång ett verk eller ett framförande görs tillgängligt på begäran, exempelvis genom streaming – oavsett vad som tidigare avtalats och även om rättigheterna till framförandet tidigare har överlåtits. Det skulle vara en rätt som inte går att avtala bort. Musikern skulle kunna kräva pengarna direkt av till exempel en streamingtjänst. Tanken har varit att en sådan ersättning ska hanteras gemensamt, genom en organisation som samlar in och fördelar pengarna (så kallad kollektiv rättighetsförvaltning).

Regeringen tillsatte 2021 en statlig utredning för att undersöka frågan. I utredningens rapport, SOU 2022:23, bedömdes att det inte fanns tillräckliga skäl att införa en sådan rätt. Musikerförbundet höll inte med och anser att frågan bör prövas på nytt. Förbundet menar att en lagstadgad rätt som inte går att avtala bort skulle stärka särskilt musiker som ofta har en svag förhandlingsposition och annars riskerar att gå miste om intäkter som deras inspelningar fortsätter att generera.

Problembild:

Musiker och musikskapare får inte alltid en rimlig del av de pengar deras arbete skapar. Utövande musiker, särskilt så kallade sessionsmusiker (musiker som anlitas för att spela in enstaka låtar eller delar av en inspelning, utan att vara medlem i bandet), kan få ett engångsarvode trots att inspelningen sedan fortsätter att generera pengar under lång tid.

Ersättningssystemen för streaming är svåra att överblicka. Det är ofta oklart hur pengarna fördelas mellan plattformar, skivbolag, artister och musiker. I pro rata-modellen finns dessutom ingen direkt koppling mellan vad en enskild lyssnare betalar och vilka artister den personen faktiskt lyssnar på. Den enskilda musikern har små möjligheter att kontrollera om ersättningen är rimlig.

Ett annat problem är så kallade friköp – när en musiker eller musikskapare tvingas sälja sina rättigheter helt och hållet mot en låg engångssumma. Den som har en svag förhandlingsposition kan tvingas till detta och går då miste om alla framtida inkomster, trots att musiken fortsätter att användas och tjäna pengar åt andra.

AI förstärker denna obalans. Musiker och andra rättighetshavare har ofta ingen möjlighet att få veta om deras musik eller inspelningar har använts för att träna en AI-modell. Utan den informationen blir det svårt att veta om användningen var tillåten, eller om ersättning borde ha betalats ut.

AI innebär också ett hot mot jobben. AI-genererad musik och AI-imitationer av musikers och artisters röster kan komma att användas i stället för att anlita riktiga, yrkesverksamma musiker. Teknikutvecklingen får inte innebära att musiker förlorar både kontrollen över sitt eget arbete och möjligheten att få betalt för det.

De stora skivbolagen har redan inlett förhandlingar med AI-musikföretag och digitala plattformar om hur skyddad musik ska få användas, remixas och bearbetas med hjälp av AI. Det är problematiskt att villkoren för denna nya marknad i stor utsträckning förhandlas fram mellan stora, internationella skivbolag och teknikföretag – utan att de musiker och artister vars musik och röster berörs får vara med och påverka. Det riskerar att upprepa samma mönster som när streamingmarknaden växte fram, då avtal mellan stora skivbolag och plattformar fick avgörande betydelse för musikers villkor, utan att musikerna själva kunde påverka dem.

Önskvärt läge:

Musiker och musikskapare ska ha en stark ställning på den digitala marknaden. De ska kunna förstå hur deras ersättning räknas ut, få information om hur deras musik används, och få en rimlig del av de pengar den användningen genererar.

Streamingmarknadens ersättningsmodeller behöver utvecklas så att lyssnarens betalning i högre grad följer den musik som personen faktiskt lyssnar på. Musikerförbundet vill därför se en övergång till en användarcentrerad (user centric) ersättningsmodell. Det skapar en tydligare koppling mellan vad publiken faktiskt lyssnar på och hur streamingpengarna fördelas.

Avtal ska vara skäliga, och totala friköp ska motverkas. Den som skapar eller framför musik ska inte behöva avstå från all framtida ersättning bara för att få ett jobb. Frågan om en oavvislig ersättningsrätt för musiker vid streaming bör utredas på nytt – med fokus på hur en sådan rätt kan ge musiker en faktisk och obestridlig möjlighet att få del av de pengar deras inspelningar drar in.

AI ska kunna utvecklas och användas, men inte på bekostnad av musikers och musikskapares rättigheter. Det behövs tydliga regler för hur skyddad musik får användas för att träna AI-modeller, och praktiska sätt för musiker att kontrollera användningen och ta tillvara sina rättigheter.

Musiker och artister behöver mer gemensamt inflytande över hur deras musik och röster får användas i samband med AI. För bakgrundsmusiker vill Musikerförbundet teckna ett kollektivavtal med IFPI (skivbolagens internationella branschorganisation), som reglerar hur inspelade framföranden får användas, bearbetas och manipuleras med hjälp av AI – och rätten till ersättning för det. Även artister och andra musiker måste få ett reellt inflytande när deras framföranden licensieras för AI-användning. Musikerförbundet vill driva gemensamma lösningar som säkerställer rätt till information, inflytande och skälig ersättning – och vid behov driva rättsprocesser för att klargöra var gränsen går för vad skivbolag får upplåta till nya former av AI-användning.

Musikerförbundet kräver att

- musiker och musikskapare får skälig och proportionell ersättning när deras verk och framföranden används kommersiellt
- streamingtjänster och rättighetsbolag är öppna med hur ersättningarna beräknas och fördelas, och att de går över till en användarcentrerad (user centric) modell där abonnentens betalning i högre grad fördelas till den musik som abonnenten faktiskt lyssnar på
- totala friköp och oskäliga rättighetsöverlåtelse motverkas, och att frågan om en oavvislig ersättningsrätt för musiker vid streaming utreds på nytt

- rättighetshavare får information om hur deras musik och framföranden används vid AI-träning, och att det finns enkla och fungerande sätt att reservera sina rättigheter mot sådan användning
- användning av musik och framföranden för AI licensieras och ersätts när det krävs rättighetshavarens tillstånd, reglerat genom kollektivavtal och standardavtal som även omfattar AI-genererade och manipulerade imitationer av röster och framföranden
- musiker och artister får ett starkt rättsligt skydd mot otillåten kommersiell imitation av deras röster och framföranden
- Sverige driver dessa frågor aktivt inom EU när reglerna för AI och upphovsrätt fortsätter att utvecklas

Källor

Kulturrådet

- Tillgången till musikscener (2024)
- "54 miljoner till musikgrupper och arrangörer", pressmeddelande 2024-10-09 – bidragsår 2025: 39,2 miljoner kronor till 192 musikarrangörer
- Verksamhetsbidrag till musikarrangörer – bidragsvillkor (kulturradet.se) – ansökningar som följer kollektivavtal eller fackförbundens rekommenderade minimitariffer prioriteras

Konstnärsnämnden / Myndigheten för kulturanalys

- Konstnärers inkomster – jämförelser mellan populationer i den skapande kärnan av KKB och övriga förvärvsarbetande (2025)
- Pilotstudie om inkomster för konstnärligt yrkesverksamma (2024)
- Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor (Konstnärsnämnden, 2016)

MAIS – Musikarrangörer i Samverkan

- Om MAIS (mais.se) – cirka 1 000 fria musikarrangörer i hela landet

Regeringen / Justitiedepartementet

- En oavvislig ersättningsrätt?, SOU 2022:23

4. Offentliga satsningar på musik

Bakgrund:

Musiker ska kunna vara yrkesverksamma med bra villkor inom alla delar av musikfältet i hela Sverige. Det ska finnas en arbetsmarknad i hela landet, såväl storstad som landsbygd.

Problembild:

Underfinansiering

De offentliga anslagen för konstnärliga verksamheter och projekt är underfinansierade. Det konstaterades senast i den statliga återstartsutredningen "Från kris till kraft" (SOU 2021:77). Först och främst behövs en förstärkning av ekonomiskt och strukturellt stöd till det fria kulturlivet i form av arbetsstipendier till kulturskapare och stöd till arrangörer och främjande infrastruktur som allianser och centrumbildningar. Samtidigt bör kulturanslagen omfördelas och prioritera anställningar av musiker inom konstnärlig produktion med likvärdig anställningstrygghet som administrativ personal. De musiker som är fritt verksamma har som regel små möjligheter till regional och kommunal finansiering, även om stora summor avsätts för främjande av musik.

Konstnärsnämndens arbetsstipendier riktar sig till frilansande, yrkesverksamma musiker, komponister, dirigenter och musikproducenter. Syftet är att ge stipendiaten möjlighet att koncentrera sig på och utveckla sitt konstnärliga arbete – stödet kan användas till arbets- och levnadsomkostnader under en avgränsad arbetsperiod, eller till fortbildning, arbetslokaler och investeringar i utrustning och material. Det är alltså inte ett projektbidrag till en specifik produktion, utan ett generellt arbetsstöd som ger utrymme för konstnärlig fördjupning.

Stipendierna räknas inte som sjukpenninggrundande inkomst (SGI) hos Försäkringskassan. Det beror på att SGI enligt regelverket bara kan grundas på inkomst av arbete, det vill säga ersättning för en motprestation – ett stipendium klassas i stället som ett bidrag utan krav på motprestation. Av samma skäl är ett- och tvååriga arbetsstipendier skattefria, medan det femåriga långtidsstipendiet, som är tänkt att ge en längre period av arbetsmässig trygghet, är skattepliktigt. Att stipendierna varken beskattas eller ligger till grund för sjukpenning, föräldrapenning eller pension gör dem svåra att förena med socialförsäkringssystemet, trots att de för många musiker utgör en betydande del av försörjningen under perioder av konstnärligt arbete.

Musik i hela landet

Musiker etablerar sig oftast i storstadsregionerna. Där finns ofta mer uppbyggd infrastruktur i form av högre utbildning, musikbolag, konsertscener med en stor, löpande verksamhet och främjandeverksamhet för professionella. Där finns också naturligt ett större nätverk av kollegor. Som professionell musiker spelar du däremot ofta på andra platser än där du bor och i många fall även internationellt.

Centraliseringen av kreativ kraft riskerar att dränera mindre städers och landsbygdens kulturutbud, och föreningsliv och civilsamhälle har sällan tillräckliga resurser för att kunna arrangera ett kontinuerligt och brett utbud av konserter på professionell grund.

I nuläget är det frivilligt för kommuner att bedriva kulturskola. Kommunala besparingar kan tvinga kommuner att prioritera bort kulturskolan. Kulturskolans erbjudande varierar och vissa instrumentgrupper faller bort inom undervisningen.

Studieförbundens musikverksamhet är särskilt utsatt just nu. Regeringen minskade statsbidraget till studieförbunden med 250 miljoner kronor 2024, ytterligare 100 miljoner kronor 2025 och aviserade 150 miljoner kronor till 2026 – sammanlagt 500 miljoner kronor, motsvarande en tredjedel av det årliga statsbidraget. Enligt Studieförbundens rapport Spelningskrisen (2026) har nästan 300 replokaler stängt sedan 2023, och omkring 8 000 speltillfällen för musiker har försvunnit mellan 2023 och 2025. Antalet musikarrangemang inom studieförbunden minskade med 17 procent under samma period, i linje med minskningen för studieförbundens verksamhet som helhet. Landsbygden och mindre orter drabbas hårdast: enligt rapporten Vid vägs ände? (2025) har nästan var tredje studieförbundslokal som fanns 2023 stängt helt eller delvis, och mer än var femte är helt borta. Musikhus som fungerat som replokaler, inspelningsstudior och mötesplatser för unga musiker har lagts ner eller hotas av nedläggning på flera håll i landet. Denna infrastruktur har historiskt varit central för återväxten inom svensk musik, och bortfallet riskerar att slå hårt mot nästa generations musiker, särskilt utanför storstäderna.

Önskvärt läge:

Före pandemin diskuterades en statlig musikutredning. Hösten 2019 hölls ett riksdagsseminarium där frågan lyftes med argument som att den statliga kulturpolitiken behöver uppdateras för att spegla och främja en verklighet som förändrats sedan politiken utformades. Coronakrisen har hjälpt oss att lyfta kulturens sårbarhet men också dess möjligheter framåt. Nu anser vi att tiden är kommen för en större utredning av musiklivets villkor och behov.

Vi vill se fler musiker anställda eller anlitade på Sveriges scener i både kommunal, regional, statlig eller privat regi. Det kan bli verklighet med höjning av anslagsramen, men även med omprioritering av nuvarande anslag. Det behövs också fler kompetenta, kontinuerliga och stabila konsertarrangörer i hela landet, och dessa bör lättare kunna ansöka om arrangörsstöd. Stöden bör anpassas efter minimitariff och motsvarande krav ställas på redovisning av stöd.

Vi vill också se att fler politikområden bidrar till finansiering av kulturen i de fall det finns samhällsvinster att göra på andra områden, som hälsa och integration.

Med ett företagsstöd riktat till kreativa och kulturella branscher i mindre städer och glesbygd skulle storstadskoncentrationen motverkas och fler arbetstillfällen skulle skapas för musiker över hela Sverige.

Tillsammans med föreningslivet är kulturskolan och studieförbunden viktiga nav för musikalisk kompetens på kommunal nivå. Vi vill se fortsatt vitala musikverksamheter i studieförbundens regi, och vi vill se en avgiftsfri kulturskola i alla Sveriges kommuner som erbjuder ett bredare urval av instrument och genrer samt undervisningsmetoder för att nå ut till fler barn och unga. En starkare kulturskola med bredare kompetens i alla Sveriges kommuner skulle ge hela Sverige ett musikaliskt kompetenslyft och bidra till fler arbetstillfällen inom hela musikfältet.

Musikerförbundet kräver att

- En statlig musikutredning tillsätts.
- De statliga, regionala och kommunala kulturstöden ökar med en målsättning att anställa fler musiker eller ekonomiskt stödja fritt verksamma musiker och arrangörer så att minimitariffen kan följas i hela landet, på alla scener.
- Näringslivsstöd för kulturella och kreativa näringar i glesbygd tas fram.
- Kommunerna ska erbjuda avgiftsfri kulturskola.
- Kulturskolan breddar sitt utbud av instrument- och ensemblekurser, pedagogiska metoder och genrer.

- Statsbidraget till studieförbunden återställs till minst 2023 års nivå, så att deras roll som musikaliska nav – med replokaler, scener och musikhus i hela landet – kan säkras och stärkas.

Källor

Regeringen / Kulturdepartementet

- Från kris till kraft. Återstart för kulturen, SOU 2021:77
- En kommunal kulturskola för framtiden – en strategi för de statliga insatserna, Prop. 2017/18:164

Konstnärsnämnden

- Arbets- och längtidsstipendium – musik (konstnarsnamnden.se) – villkor, skattefrihet och SGI

Försäkringskassan

- Sjukpenninggrundande inkomst (SGI) (forsakringskassan.se) – endast inkomst av arbete ger SGI

Studieförbunden

- Spelningskrisen (maj 2026) – nedskärningar 250 + 100 + 150 miljoner kronor, nästan 300 stängda replokaler, 8 000 färre spelningar, musikarrangemang –17 procent
- En femtedel är borta – Studieförbundens folkbildning fortsatte minska 2025 (mars 2026)
- Vid vägs ände? (Studieförbunden, Svensk biblioteksförening och Folkbildningsrådet, oktober 2025) – nästan var tredje studieförbundslokal stängd helt eller delvis, över en femtedel helt borta

SVT Nyheter

- "Efter replokalskrisen: Nu har 8000 spelningar försvunnit", 2026-05-07

Sveriges riksdag

- Svar på skriftlig fråga 2024/25:28, Konsekvenser av regeringens nedskärningar på studieförbunden (2024-09-25)
- Skriftlig fråga 2025/26:7, Konsekvenser av regeringens nedskärningar inom folkbildningen i Gävleborg (2025-09-24)

ABF

- "Härdbantad folkbildning förödande för landsbygden", 2025-10-29

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

- Kultur- och musikskolor samt Fakta om kultur- och musikskolorna (skr.se)

5. Jämställdhet och diskriminering

Bakgrund:

Musikbranschen är den minst könsbalanserade branschen inom kultursfären. Många satsningar har gjorts för att komma till rätta med problemen, men branschen är fortfarande långt ifrån jämställd. Satsningar för jämställdhet görs inom musikundervisning, studieförbund och folkhögskolor, och högskolorna arbetar ofta aktivt för att synliggöra strukturer och säkerställa likabehandling – men förändringarna tar tid. Svenska musikhögskolor strävar efter en jämnare könsfördelning i linje med högskoleförordningen och diskrimineringslagen, men det handlar inte om kvotering: antagning sker alltid utifrån konstnärliga meriter och provresultat, och arbetet syftar till att bredda rekryteringen och motverka könsbundna normer, inte till att reservera platser för ett visst kön. Obalansen märks ändå redan tidigt, till exempel på flera folkhögskolor, och kvarstår sedan genom yrkeslivet, där män dominerar. Musikbranschens intresseorganisation Musiksverige har efter #metoo-rörelsen sett att män i maktpositioner ofta har en dämpande effekt på kvinnlig representation – ett mönster som branschens egen statistik och uppföljande enkäter bekräftar ännu 2023–2024. Ett tydligt undantag är orkestrarna, som rekryterar musiker genom anonymiserade provspelningar – där är könsfördelningen balanserad. Genom musikhistorien har kvinnliga musiker heller inte getts samma plats och betydelse som manliga, vilket gör att det behövs fler synliga kvinnliga förebilder.

Den strukturella obalansen har konkreta konsekvenser. År 2017 satte #metoo och de branschspecifika upproppen #närmusikentystnar och #visjungerut fokus på sexuella trakasserier och maktmissbruk i musikbranschen, där över 2 000 kvinnor vittnade om övergrepp och en tystnadskultur som gjort det svårt att anmäla. Hur sexuella trakasserier konkret förebyggs och hanteras beskrivs i kapitel 6 om arbetsmiljö – men grundorsaken hör hemma här: en bransch där män dominerar makt och beslutsfattande skapar också de villkor där trakasserier och övergrepp kan fortgå ostraffat.

Diskriminering handlar dock om fler diskrimineringsgrunder än kön. Etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder kan alla påverka möjligheten att ta sig in i och verka inom branschen. Musikerförbundets medlemmar vittnar om att ålderism är en tydlig utmaning för musiker: uppdrag, projektmedel och rekryteringar minskar med stigande ålder, särskilt inom musik och scenkonst där branschen präglas av informella nätverk och normer om ett "ungt uttryck". I den kommersiella- och popmusiksfären råder dessutom ofta normer kring utseende och ålder som kan begränsa och utgöra ett hinder, inte minst för kvinnor. Fortfarande dominerar vita, svenska män i musikbranschens styrelserum, även om arbetet för ökad mångfald pågår.

Problembild:

Trots att obalansen påvisats under lång tid går förändringsarbetet alltför långsamt. Fortfarande är det män som dominerar organisationer, scener, festivaler, styrelserum och studior. Stelbenta värderingar och könsmönster måste brytas för att ge plats åt nytänkande. Unga människor växer upp med musik och påverkas av de förebilder som syns – om kvinnor och andra underrepresenterade grupper förblir undantaget riskerar mönstret att cementeras.

Att anmäla missförhållanden innebär i dag en reell risk för den som utsätts – repressalier, förlorade bokningar och uteblivna arbetstillfällen är vanliga följder, eftersom arbetsmarknaden är liten och sammanlänkad. Det är en direkt följd av samma maktobalans som präglar resten av branschen.

Diskriminering gör det svårare för vissa grupper att ta sig in på och verka på arbetsmarknaden, trots att diskrimineringslagen är tydlig med vad som gäller. Många vet inte vart de ska vända sig om de utsätts. Även språkbruket i lagstiftningen spelar roll: ord formar hur vi tänker och vilken bild vi har av vem som "hör hemma" i en yrkesroll. Att som kvinna eller icke-binär upphovsperson ständigt mötas av det könskodade ordet "upphovsman" i upphovsrättslagen kan upplevas som exkluderande – trots att flera upphovsrättsorganisationer som Stim, Skap och Sami redan gått över till det inkluderande ordet "upphovsperson".

Önskvärt läge:

Musikerförbundet vill se en öppen, inkluderande musikbransch som är jämställd på alla nivåer och där ingen – oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder – hindras från att ta plats, utöva sitt yrke eller använda sin kompetens. Det som ska styra ens möjligheter i yrkeslivet är kompetens och förmåga, inte identitet.

En könsfördelning på 50/50 är ett rimligt mål, eftersom arbetsplatser med jämn fördelning enligt erfarenhet också har en mer hälsosam arbetsmiljö. Utbildning och information är en beprövad väg till förändring – för arrangörer, arbetsgivare och branschen i stort. Jämställdhetsmyndigheten bör få ett tydligt uppdrag och öronmärkta medel för att under en period fokusera särskilt på musikbranschen: driva utbildningsinsatser i normkritik och om sexuella trakasserier, och ta fram särskilda ledarskaps- och styrelseutbildningar för kvinnor och andra underrepresenterade grupper.

Slutligen bör lagar och myndighetsnamn spegla att musikbranschens upphovspersoner och yrkesutövare finns inom alla könstillhörigheter. Det gäller till exempel:

- upphovsperson i stället för upphovsman
- förtroendevald i stället för förtroendeman
- diskrimineringsombud i stället för Diskrimineringsombudsmannen
- likabehandlingsombud i stället för Jämställdhetsombudsmannen

Musikerförbundet kräver att

- en könsfördelning på 50/50 eftersträvas på samtliga arbetsplatser i branschen
- Jämställdhetsmyndigheten får ett förstärkt uppdrag och öronmärkta medel för att utbilda arrangörer, kollektivavtalsparter, organisationer och företag i musikbranschen inom jämställdhet, normkritik, diskriminering och sexuella trakasserier, samt ta fram särskilda ledarskapsprogram för kvinnor och andra underrepresenterade grupper
- nolltolerans mot diskriminering efterlevs på alla arbetsplatser i musikbranschen, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder
- varje arbetsplats och arrangör har en likabehandlingsplan enligt diskrimineringslagen
- könskodade benämningar i lagar och myndighetsnamn byts ut mot könsneutrala

Källor

Musiksverige

- Den svenska musikbranschen i siffror 2009–2024 (2025) – 19,2 % av vd:arna och 30,2 % av styrelseledamöterna i musikbranschen är kvinnor; bland de 20 största skivbolagen är 0 % av vd:arna kvinnor
- Jämställd musikbransch fortfarande långt borta (2017) – statistik över könsfördelningen på vd- och styrelsepositioner 2007–2015, baserad på SCB-data

- Inkludering – Musiksveriges arbete med jämställdhet och inkludering efter #metoo (musiksverige.org/inkludering)

Konstnärsnämnden

- Konstnärers arbetsmiljö (2026) – enkät till 4 262 konstnärer hösten 2024: 16 % har utsatts för diskriminering det senaste året (20 % inom musik); 24 % bland konstnärer med utländsk bakgrund mot 14 % med svensk bakgrund

Skap – Sveriges kompositörer och textförfattare

- Jämlikt skapande – en undersökning om musikskapares verklighet utifrån ett jämställdhetsperspektiv (2020) – 55 % av kvinnliga och icke-binära musikskapare uppger att de ofta diskrimineras på grund av kön, mot 2 % av männen

SVT Nyheter

- "#närmusikentystnar – nytt artistupprop från musikvärlden", 2017-11-17 – 2 192 kvinnor från musikbranschen bakom uppropet

Akavia

- Ålderism i arbetslivet – hur vanligt är det? (2025) – 45 % i åldern 50–59 år och 57 % över 60 år upplever att de diskrimineras på grund av ålder vid jobbsökande; chansen att kallas till intervju börjar minska redan vid 40 års ålder

Karlstads universitet – Clary Krekula m.fl.

- Krekula, C., Nikander, P. & Wilińska, M., Multiple Marginalizations Based on Age: Gendered Ageism and Beyond, i Contemporary Perspectives on Ageism, Springer (2018)

Sveriges riksdag

- Diskrimineringslagen (2008:567) – de sju diskrimineringsgrunderna och arbetsgivarens skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder

6. Arbetsmiljö och trygghet på jobbet

Bakgrund:

Ingen som arbetar i musikbranschen ska gå sönder på jobbet. Våra medlemsgrupper arbetar ofta på tillfälliga arbetsplatser som byggts upp för en eller ett par kvällar, och de ansvariga – varken på tillfälliga eller fasta arbetsplatser – ser inte alltid våra medlemmar som en del av personalen.

Det gäller inte minst den psykosociala arbetsmiljön. År 2017 satte #metoo och uppropen #närmusikentystnar och #visjungerut fokus på en tystnadskultur i musikbranschen där sexuella trakasserier och maktmissbruk länge fått fortgå. Oavsett genre eller etableringsgrad möter kvinnliga musiker och artister än i dag en nedvärderande jargong och djupt rotade fördomar – något som hänger ihop med den bredare könsobalans som beskrivs i kapitel 5, men som kräver konkreta åtgärder på just arbetsmiljönivå för att förebyggas.

Problembild:

Många av våra medlemmar saknar tillsvidareanställning och kan inte ta uppdraget som lokalt skyddsombud. Våra regionala skyddsombud hinner inte besöka alla tusentals arbetsställen inom de ekonomiska ramar som vi har. Därför förekommer det arbetsplatser där ingen vakar över att de ansvariga för våra medlemmar tar sitt arbetsmiljöansvar, vilket ofta resulterar i en bristande arbetsmiljö. Det gör det synnerligen viktigt att kontrollerande myndigheter ofta och noggrant ser över arbetsmiljön på de ställen där våra medlemmar arbetar.

Sexuella trakasserier är ett särskilt allvarligt exempel på detta. Utsatta musiker tvingas ofta fortsätta arbeta med sina förövare eftersom arbetsmarknaden är liten och sammanlänkad. Att anmäla innebär en reell risk – den som träder fram kan drabbas av repressalier, förlorade bokningar och uteblivna arbetstillfällen. Dessutom saknas ofta tydliga riktlinjer och rutiner för hur arbetsgivare ska agera vid en anmälan, vilket gör att övergrepp riskerar att fortgå utan konsekvenser.

Önskvärt läge:

Både på och bakom scen ska det vara säkert och tryggt att vistas. Arbetsgivarna ska ta det fulla ansvaret för arbetsmiljön och är skyldiga att hitta eventuella risker på arbetsplatserna samt åtgärda dem.

För att lyckas säkerställa arbetsmiljön för de som arbetar i musikbranschen behöver samtliga ansvariga få kunskap och utbildning. För att anlita våra medlemsgrupper bör det krävas en utbildning inom arbetsmiljö, specifikt riktad mot evenemangsbranschen. Utbildningen bör utformas tillsammans med organisationer med god inblick i våra medlemmars arbetsliv och hantera samtliga fysiska arbetsmiljöfrågor – men även diskriminering, jämställdhet och sexuella trakasserier. Den bör leda till en överenskommelse kring handlingsplan och policy för det aktuella arbetsstället, och ses som ett villkor för att få arrangera musikevenemang. Medel bör öronmärkas för insatsen och regelverket ses över.

Musikbranschen ska ha nolltolerans mot sexuella trakasserier. Ingen ska behöva utsättas för övergrepp, kränkningar eller sexistiska villkor – varken på scen, i studion eller i andra professionella sammanhang. Ett certifieringssystem för företag och organisationer som ansluter sig till en branschöverenskommelse kan vara ett verktyg. Arbetsmiljöverket bör stärka sitt stöd till musikbranschens skyddsombud och uppmana till anmälningar, samtidigt som anmälarens anonymitet måste garanteras för att undvika repressalier. Alla arbetsplatser och arrangörer med mer än tillfällig verksamhet bör ha en tydlig policy och handlingsplan för hur sexuella trakasserier och övergrepp ska hanteras om de ändå skulle inträffa.

Musikerförbundet kräver att

- kontrollerande myndighet i större utsträckning kontrollerar arbetsmiljön – inklusive förekomsten av sexuella trakasserier – på ställen med livemusik
- skyddsombudens ställning stärks för att bättre kunna bevaka att arbetsgivaren tar sitt arbetsmiljöansvar oavsett hur musikerna engageras.
- ett tillstånd för att anlita musiker inrättas, som ges till arrangörer efter genomgången arbetsmiljöutbildning som även omfattar diskriminering, jämställdhet och sexuella trakasserier
- varje arbetsplats och återkommande uppdragsgivare har en policy och handlingsplan för hur sexuella trakasserier, kränkningar och övergrepp ska förebyggas och hanteras, med garanterad anonymitet för den som anmäler
- de statliga anslagen till RSO-verksamheten höjs
- arbetsmiljölagen ses över så att den harmoniserar med de faktiska förhållandena på arbetsmarknaden

Källor

Konstnärsnämnden

- Konstnärers arbetsmiljö (2026) – 17 % av konstnärerna har utsatts för sexuella trakasserier det senaste året (21 % av kvinnorna, 11 % av männen); för kvinnor kommer trakasserierna oftast från kollegor och agenter (50 %), publik (34 %) och sociala medier (31 %); omkring 5 % har avstått från framträdanden på grund av diskriminering, trakasserier, hot eller våld

SVT Nyheter

- "#närmusikentystnar – nytt artistupprop från musikvärlden", 2017-11-17

Regeringen / Arbetsmarknadsdepartementet

- De regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet, SOU 2022:47 – föreslår utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud och höjt statsbidrag

Arbetsmiljöverket

- Skyddsombud och arbetsmiljöombud (av.se) – skyddsombudens uppdrag och rätt att begära åtgärder

Sveriges riksdag

- Arbetsmiljölagen (1977:1160), 3 kap. (arbetsgivarens ansvar) och 6 kap. (skyddsombud och regionala skyddsombud)
- Diskrimineringslagen (2008:567), 2 kap. 3 § – arbetsgivarens skyldighet att utreda och åtgärda trakasserier och sexuella trakasserier

Musiksverige

- Inkludering – branschens arbete mot sexuella trakasserier efter #metoo (musiksverige.org/inkludering)